

tereotipés la forma en -s, com a deixalla del temps en què s'improvisaren els primers *pallis* de solemnitat i cerimònia: una mica a la manera com volgueren el poble i els seus deixebles solemnitzar l'entrada del Salvador en la ciutat santa, veiem aquí una valenciana manta (un *pallium* al capdavant) —comparació a la qual l'Humíllim somrient potser no refusaria la seva sublim indulgència—, i d'altra banda se li enganxava la coneguda -t paragògica, que també veiem en altres casos en l'aplicació a l'ús davant d'altars i objectes anàlegs: «en quant a la sagristia, és prou furnida de plata y terns vārios, ab sos frontals o *pālists* corresponents, i alguns de rics per lo servey del culto divino», B. de Maldà (*Excursions*, p. 51).

Pàllia. Si es va deixar cristallitzar el plural català *pallis*, ja no necessita comentari que es fes el mateix amb el neutre llatí *pàllia* [1588], 'frontal': «una *pàlia* de tela blanca ab les plagues en mi[t]x y alentorn, brodada ---», inv. Seu de Girona; 'cobre-calze', inventaris Ss. XVIII-XIX *DAG.*; eiv. 'talem', *AlcM*, § 4; però quant a la suposada acc. § 1a d'*AlcM*, veg. supra, *pālier*. En el text dels *Usatges* —«con deŷen menŷar que fassen cornar, que tots, uns e altres, vingessen disnar: e aquí parteschen lurs *pālies* que auran, enfre lurs maŷorals e enfre lur companya»— Rovira Armengol entén «vestit» (*NCL.*, 123, gloss.) i potser és això (o, quasi el mateix, 'vestimenta', 'vestits', si bé encara amb la reserva que he fet a *PALIER*).

Pālliar, del ll. tardà *pālliare* 'tapar' [«simular, ocultar, desfigurar», S. XIV, *DAG.*; 1310, *AlcM*]; *pālliació* [1358, *DAG.*]; *pālliamēt*; *pālliant* [eiv. «*pāllian*: amable, cumplido, simpático», *PzCabr.*]. *Pālliatiu* adj. [c. 1500, *Cauliac*; «capàs d'encubrir, dissimular o pretextar», m. «pretext o excusa per a encubrir o dissimular», Lab. 1840]. *Pālliera* [«lloc on se guarden los *pāllis*», Lab. 1840]. *Empālliar* [c. 1450]: «lo Príncep de Viana ilustríssim Primogènit --- féu *empālliar*, de drap de ras molt bell, la gran sala del palau reyal» (Ant. Comes, *Libre de Co. Asseny.*, 174); *empālliamēt*; *empāllia* tort. (Vergés Paulí, *Espurnes Llar* v, 138): d'aquests mots (que no es pot dir que hagin estat mai cast., car només a títol de cat. els cita Covarrubias, a. 1611), ja n'hi ha documentació cat. c. 1280; *empālliat* adj. 'dissimulador, encobert': «a grans crits cridaré mostrant al Emperador i als altres com per força sou ací entrat --- com lo Emperador vendrà, quina rahó *empāllia* li direu?» (JoMartorell (*Ag.*, § 217; III, 78).

Pāllol [S. XIII, *Consolat*], 'compartiment en el vaixell per guardar-hi queviures, municions etc.', originàriament 'empostissat del fons d'una nau, empostissat del *pāllol*', que sembla haver partit del sentit de 'jaç, llitotxa, llit', conservat en altres parlars romànics, i ve probablement del ll. *PALLIÖLUM*, diminutiu de *PALLIUM* en el sentit de 'flassada o mantes de llit'. Ja el tenim al *Consolat de Mar*: «taulam qui-s metrà per hòmens qui no sien estrangers en algun veixell, per fer *pāllols*, cambres e altres semblants servituts» (ed. Moliné, 229); també diverses vegades en un doc. de 1406: «costaren 6 stores per fer lo *pāllol* del pa ---

18 s.» (Jal, *Gloss. Naut.*, s. v.), on ja es veu ben clar que s'hi feia una tongada o capa de material tèxtil (com estores etc.) perquè no s'hi fessin malbé les provisions amb la humitat; «Senyor, manau que la gent lancen l'aygua que dins la galera és ---. Tirant se levà prestament, si bé la spantosa mar li feya gran mal, que levar no-s podia, e féu tot lo que li fon possible: mas véu que lo scāldalar e la cambra d'enmig, e lo *pāllol*, tot era ple d'aygua ---», JoMartorell (§ 299, princ.; *NCL.* IV, 231.16; *Ag.*, § 314; III, 276.6).

Avui és un mot molt popular a totes les nostres costes: oït sovint a StPol de Mar [1927 ---; L'Escala, J. G. M., 1937; *BDC* XII, 52 etc.], on manté viva l'accepció 'empostissat de dins de la barca; el pla de dins per caminar-hi bé'; i suposo que també conserva en les nostres embarcacions grans, les altres accepcions nàutiques (per més que no tingui aplicació a les barques de pescadors, les que jo conec directament). De més a més, d'aquí es va passar en cat. a 'dipòsit de gra', en sentit no nàutic, del qual el *DAG.* cita molta documentació dels Ss. XV-XVI, i que ja trobo jo en un doc. tortosí de 1341: «que null hom --- no gos entrar, lo dia que-l pa de la Caritat se darà, en los *pāllols*, on lo pa dessús dit estarà» (*BABL* XI, 427); i a d'altres accs. secundàries, com 'doc', modernament, a Tortosa (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 81-83); notem que tant a L'Escala, com a Tortosa i altres llocs, encara que ja caiguin afora del territori de *yl* > *i*, hi ha tanmateix *pāiol*, a causa de la llei dissimilatòria descoberta per Fabra (i que corroboro i exemplifico més en *EntreDL* I, 33-5). També s'ha dit *pāllat* en català, canvi de sufix recent, forma menys recomanable.

Tanmateix ja a l'Edat Mitjana el *pāllol* era no sols el compartiment o rebost de la nau, sinó també l'empostissat o jaç d'estores que en formava el sòl, com ens mostren els testimonis dels Ss. XIII-XIV. I com que aquest terra, que havia de restar absolutament sec per conservar les provisions, era la part més essencial d'un rebost de nau, és natural que el seu nom passés a designar el rebost mateix. En llengua d'oc no tenim dades medievals de l'ús nàutic del mot (que ens consta, p. ex., a Agde i Prov.: *TdF*; ARohe, *Die Term. der Fischersprache von Grau d'Agde*, 1934), que avui és *pāidou*, -iol, igual que en català, però aquesta raó no basta per dubtar que ja llavors s'hi usés. L'it. *pagliolo* té els mateixos significats¹ i es documenta des de 1460 en baix llatí de Nàpols (Kahane). En francès trobem *paillol* ja el 1382 (per a la documentació fr. i it., vegeu Vidos, *Parole Marin.*, 499-501). En cast. *pañol* [1539; c. 1573] etc. (algú ha dit o escrit cat. *panyol*, castellanisme superflu i inadmissible); en port. *paíol* des de princ. S. XVI (Jal, s. v.).

D'aquestes diverses formes romàniques, la fonètica ens ensenya que només la cat., l'oc. i la it. poden ser autòctones; es tracta, doncs, d'un mot nàutic mediterrani, de data segurament molt antiga, i que no hi ha cap raó per no creure autòctona en cada una d'aquestes tres llengües: en francès pot ser manllevada de qualsevol de les tres, probablement amb influència successiva de totes, i en primer lloc de l'oc.; mentre